



Opetus- ja kulttuuriministeriö

kirjaamo.okm@gov.fi

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/22054/2023

Apulaistietosuoja-valtuutetun lausunto hallituksen esitykseksi eduskunnalle vapaasta sivistystyöstä annetun lain, valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain ja puoluelain muuttamisesta sekä luonnoksesta vapaasta sivistystyöstä annetun asetuksen muuttamisesta

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt tietosuoja-valtuutetulta lausuntoa vapaasta sivistystyöstä annetun lain, valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain ja puoluelain muuttamisesta sekä luonnoksesta vapaasta sivistystyöstä annetun asetuksen muuttamisesta.

Esitys sisältää henkilötietojen käsittelyä, josta säädetään EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa (EU) 2016/679 (jäljempänä tietosuoja-asetus). Säädös on asetuksena jäsenvaltioissa välittömästi sovellettavaa oikeutta. Tietosuoja-asetus sisältää kansallista liikkumavaraa, minkä perusteella kansallisella lainsäädännöllä voidaan täydentää ja täsmentää asetuksessa nimenomaan määriteltyjä seikkoja. Tietosuoja-asetusta täsmentää kansallinen tietosuojalaki (1050/2018).

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017) 9 d §:ään (478/2021) uusi 2 momentti, jonka mukaan vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjille säädettäisiin mahdolliseksi tallettaa opetuksen ja koulutuksen valtakunnalliseen tietovarantoon momentissa mainitut suoritustiedot vapaan sivistystyön koulutuksen osaamismerkkeistä. Tavoitteena on saada paremmin näkyviin työelämässä tarvittavat perustaidot, kun kyse on muusta kuin tutkintoperusteisesta osaamisesta.

Opetushallitus, joka toimii myös opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 5 §:n (1234/2021) 1 momentin mukaisesti kyseisen tietovarannon yhteisrekisterinpitäjänä, määräisi vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin (632/1998) lisättäväksi ehdotetun 6 c §:n mukaan sisällön ja osaamistavoitteet osaamismerkille. Osaaminen arvioitaisiin arvosanalla hyväksytty tai hylätty. Tietovarantoon olisi tallennettava opinto- ja tutkintorekistereistä annettuun lakiin ehdotetun 9 d §:n uuden 2 momentin mukaan tiedot osaamismerkkin nimestä ja suorittamispäivästä sekä osaamismerkkin suorittajalle annetun osaamisen arvioinnista. Esityksen perustelujen mukaan hylättyjä suorituksia ei vietäisi tietovarantoon. Apulaistietosuoja-valtuutettu kiinnittää huomiota siihen, että tämän tulisi ilmetä ehdotetusta säännöksestä yksiselitteisesti.



Osaamismerkkejä koskevien tietojen tallettaminen valtakunnalliseen opetuksen ja koulutuksen tietovarantoon edellyttäisi edellä mainitun 9 d §:n 2 momentin mukaan yksilön suostumusta. Ehdotettujen tietojen käsittelyn perusteena olisi kuitenkin esityksen perustelujen mukaan tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukainen yleistä etua koskevan tehtävän suorittaminen. Perusteluissa todetaan, että suostumus toimisi suojatoimena henkilötietojen käsittelyssä. Kyse on tahdonilmaisusta, josta käytetään termiä suostumus. Nykyisen 9 d §:n 2 momentin mukaan suostumus on milloin tahansa mahdollista peruuttaa. Oppilaitoksen ylläpitäjän on ennen suostumuksen antamista annettava opiskelijalle tietoa siitä, kuinka tietovarantoon tallennettuja tietoja voidaan käsitellä, luovuttaa ja säilyttää. Kyseinen 2 momentti ehdotetaan siirrettäväksi 3 momentiksi ja se tulisi koskemaan myös osaamismerkkin suorittajan suostumusta.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan PeVL 95/2022 vp (kappale 11) todennut, että on syytä varmistua huolellisesti sääntelyn yhteensopivuudesta EU:n tietosuoja-asetuksen kanssa kiinnittäen erityistä huomiota valittujen käsittelyperusteiden merkitykseen rekisteröidyn oikeuksille ja käsittelyn suojatoimille. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan EU:n tietosuoja-asetuksen mukaisten suojatoimien on myös tosiasiallisesti suojattava rekisteröidyn oikeuksia ja vapauksia riittävän tehokkaalla tavalla.

Esityksen perustelujen mukaan tietosuoja-asetuksen 7 artiklaa ei sovellettaisi. Rekisteröidyn peruuttaessa suostumuksensa tiedot olisi poistettava, jos tietojen käsittelylle tietovarannossa ei olisi enää perusteltua syytä, mutta perusteluista ei ilmene, mihin tämä perustuisi. Rekisteröidyllä olisi perustelujen mukaan mahdollisuus käyttää tietosuoja-asetuksen 21 artiklan 1 kohdan mukaista vastustamisoikeutta. Samassa kohdassa on viitattu tietosuoja-asetuksen 17 artiklan 1 kohdan c alakohtaan.

ApulaistietosuojaValtuutettu kiinnittää huomiota siihen, että tietosuoja-asetuksen 21 artiklan 1 kohdan mukainen vastustamisoikeus ei ole ehdoton. Myös tietosuoja-asetuksen 17 artiklan mukaiseen rekisteröidyn oikeuteen saada rekisterinpitäjää poistamaan häntä koskevat henkilötiedot soveltuisivat 17 artiklan 3 kohdan b ja d alakohtien poikkeusperusteet. Huomioitavaksi tulee, että valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 11 §:n mukaan tiedot säilytetään pysyvästi eikä säännökseen ehdoteta muutosta. ApulaistietosuojaValtuutettu pitää tarpeellisena, että lainvalmistelussa arvioidaan tarkemmin rekisteröidyn oikeuksien toteuttamista sekä sitä, mikä vaikutus rekisteröidyn suostumuksen peruuttamisella olisi. Arvioinnissa tulee ottaa huomioon tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohta.



Tietosuojavaltuutetun toimistossa on laadittu ohje lainsäädäntölausuntoihin. Ohjaan tutustumaan siihen lainvalmistelussa.¹

Apulaistietosuojavaltuutettu _____

Ylitarkastaja _____

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi tarvittaessa tarkistaa tietosuojavaltuutetun toimiston kirjaamosta.

¹ Ks. tarkemmin Tietosuojavaltuutetun toimiston ohje lainsäädäntölausuntoihin 16.10.2017 <https://tietosuoja.fi/documents/6927448/10594424/Ohje+lains%C3%A4%C3%A4d%C3%A4nt%C3%B6lausuntoihin/b87a3cff-c691-d9ec-a81e-74425e021898/Ohje+lains%C3%A4%C3%A4d%C3%A4nt%C3%B6lausuntoihin.pdf>.